

բռնկեցին նոյն Սուրբ, և Արշալույս նենգութեամբ կռուաջարկէ համազգային երեսփոխաններէ կազմուած անգղայ ժողովի առջեւ միայն համարատու լինիլ. բայց Արշալույս միաբանութիւնը, քամահրելով ամեն սոյն օրինակ յարձակումներ և դաւադիր խորհուրդներ, երկար ժամանակէն ՚ի վեր ամենայն մտադիր ջանիւք կը պատրաստէ իւր հաշիւները՝ Աղգային Վարչութեանը մատուցանելու, և զինքն համարատու կը ծանաչէ ոչ միայն նոյն Վարչութեան, այլ նաեւ ամեն հայ անհատի առջեւ: Բայց թէ ինչո՞ւ կը յապաղի սոյն համարատուութիւնը, այս մասին միաբանութիւնը չէ յանցաւորը, այլ նոյն իսկ այն մարդիկը, որոնք չեն ուզեր վճարել առ Ս. Աթոռն ունեցած իրենց համարատուութեան պարտը: () Երկնակի համար, Արշալույսի Սիւրբանութիւնը ի՞նչ լիակատար հաշիւ կարող է մատուցանել Աղգային Վարչութեանը Արքիպոսի և Աղէքսանդրիայ կալուածոց նկատմամբ, քանի որ ծախուց գումար միայն կը տեսնէ իւր հաշուետուամբներուն մէջ, իսկ երեսնամեայ մտից և արդեանց գումար ոչ երբեք: Սուրբն, միթէ բարւոք չէր լինիր, որ Արշալույս, փոխանակ տաքնապելու և համազգային երեսփոխանական ժողովի կազմութիւն երազելու, ջանար յորդորել իւր սատարները, որ Արշալույսի կալուածական հաշիւն փութով աւարտէին, և Սիւրբանութիւնս կարող լինէր օր առաջ իւր համարատուութեան արդար և նուիրական պարտքը կատարել և իւր հաշիւները Աղգային Վարչութեանը մատուցանել: Սիւրբն բարւոք չէր լինիր, որ Արշալույս, փոխանակ մասնաւոր կուսակցութեան ծառայելու, ջանար իրապէս աղգային հրապարական թեր-

թի պաշտօն կատարել և Արշալույսի Սիւրբանութեան արդար իրաւունքը պաշտպանել, որ ընդհանուր Աղգի իրաւունքն է: Ի՞նչ կը կարծէ Արշալույս, միթէ թիւր և երազական դիտողութիւններ հրատարակելով՝ կարող է լռեցնել արդարութեան և իրաւանց ձայնը: Թող չըխաբուի Արշալույս իւր անտի յոյսերով և թող քաջ խելամըտէ, որ Արշալույսի Սիւրբանութիւնը բողոքած է, կը բողոքէ և պիտի բողոքէ Աղգի իրաւունքը պաշտպանելու համար. վասն զի համոզուած է, որ իւր բողոքն արդար է և իւր աղաղակն է ընդհանուր Աղգի ԻՐԱՅԱՆՑ ԱՂԱՂԱԿՆ: Եւ միթէ Աղգային Վարչութեան նուիրական պարտքն չէ առաջնորդական խնդիրէն առաջ կալուածականն աւարտել, որուն համար այսչափ ժամանակէն ՚ի վեր կը նեղի Ս. Աթոռս: Սիւրբն պիտի չսկատարէ նոյն Վարչութիւնը իւր անսուտ խոստումը, որուն ակնդէտ կը սպասէ Ս. Աթոռոյս Սիւրբանութիւնը:

Ա. Ռ. Ա. Կ

ՈՉԻԱՐ ԵՒ ԱՅԺ

Զարթոյթեալ իրաւ քաղցր աւուրց մէջ գարնան երբ պճնադարդ երկիրն հազուած անման ծաղիկներով դարգարուած էր շատ շուրջ, Դաշտը և լեռները կը խայտային գեղափաղ. Կանաչազարդ մարգագետին ամեն տեղ. Եր ծածանին կը փալկան գունագեղ շատ մի խաշանց առտուն կանուխ խոնք վին Տեսայ կու գար առջեւ ինկած իւր հոգիւնս: Ծագեց արփին, նորա դէտ դէն ցրուցան Տոբարարձիկ մարգեր ուտել սկսան. Դաշտին մէկ գին ապառաժուս լեռ մի կար. Դրսեպայցած իրաւ ժայռերով բարձրանայր:

Այս դարու փոս ժայռուս լերին դարեւանդք
 Կանչկրտային ակնահաճոյ դարար մարգ,
 Գիտե՛ք այժն ի՛նչ կամակոր է և յաճառ,
 Կը դայրացնէ իւր հովիւներն անդադար:
 Բաժնուեցաւ քանի տեղամ երամեն,
 Բայց կատեցաւ պահապանաց հարուածէն,
 Մէկ ալ տեսնես պատրեց հովուին սուր ակնարկ,
 Տատկեց խկոյն անցաւ գահէն կարգ 'ի կարգ:
 Երբ ինքըզինք հովուին ձեռքէն աղատեց,
 Բարձրէն մեղմիկ իւր ընկերին ձայն տուեց,
 Գառնուկ մ'էր այս որ նոյն լերին ասորոտ
 Հանդարտ և գոհ կ'ուտէր անոյ՜ մարգ արօտ:
 Անմեղ գառան ըսաւ այժը խորամանկ,
 «Քուրուկ ինչո՞ւ այդ տեղ կենտալ ցած անարգ
 Գերութիւն չէ՞ այդ քո վիճակ շարունակ
 Որ լուռ ու մռնել կրես հովուին խիստ մահակ:
 Ո՛հ, ի՛նչ դառն է կամքի արգելուլ հաճոյքէն,
 Այդպէս կեանքը աւելի վատ է մահէն,
 Ազատութեան աես ի՛նչ աղուոր օրինակ
 Մեծ քաջութեամբ ահա կուտամ քեզ հիմակ:
 Հետեւէ ինձ շատ գոհ կ'ըլնես և ուրախ,
 Ձի այս տեղերն ապահով են և խաղաղ,
 Գառնուկ մեղք ես, մի՛ կաշկանդուիր լուծի տակ,
 Անմառութիւն ձրգէ, մէկդի եկ ցնձանք:
 Թէ՛ խօտ կ'ուզես՝ աստ լեցուն է, գեղեցիկ
 Արօտներ կան որ կեանք կուտան մեզ քաղցրիկ,
 Երջանկութիւն, գիտես անշուշտ որ մինչ աստ
 Հովուին անգուլթ չի դար հասներ փայտն ու սառտ:
 Ո՛հ, այս միայն հերիք բերկրանք մեր սրտին:
 Բայց եկ ու տես որ կայ այս տեղ աւելին,
 Մի՛թէ, հոգի, չե՞ս տեսներ սո՛ դարեւանդք,
 Ուր շողշողան սրտարգաւ պերճ՝ մարմանդք:
 Կանանչադեղ մարգագ ահա մեծ հոսանք
 Որ հեղեղն նման կարծես տան հորդան,
 Եւ գունագեղ ալե՛ծածան ծփծփման
 Կը հրապուրեն և սրտերու շունչ կը տան:
 Ես կ'ուզեմ որ դուն քու փորձով համոզուիս
 Մէկ մ'որ տեսնես, անհնար է բաժնուիս,
 Եկ այս բաղդէն, եկ գոնէ դու մի՛ զրկուիր,
 Իմ խօսքերուս ալ մի՛ լինիր գլմադիր:
 Այս հրապուրիչ և զրգրող խօսքերէն
 Համոզուեցաւ կարծես գառնուկն, ու մէկէն
 Գլուխ վերցուց գնալ այժոյն ետեւէն,
 Թողուլ այն կեանք որ պալաւ լէր հոգնանէ:
 Բայց և յանկարծ կանգ առաւ,
 Մտքովն աղէկ խորհեցաւ,
 «Այս ի՛նչ խենդ եմ ես, ըսաւ,
 Որ չեմ՝ ճաննար այժոռն դաւ:
 Ազատ վիճակն որոնէն է,
 Իւրն է արդեօք՝ թէ իմն է,
 Նա առապար ժայռերէ
 Վեր ելնել ստիպուեր է:
 Խօտ կայ՝ չի կայ, ո՞վ գիտէ,
 Մինչդեռ այս դաշտ խիստ մեծ է,
 Աւատ խոտով լեցուն է,

Ո՛ր բիւր խաշանց կը բաւէ: Դ
 Այժը խաբեց զիս, ըսաւ:
 Առջե տեղը ետ դարձաւ,
 և այժոռն ըսաւ:
 «Հովուին անշուշտ արգար է,
 Մի՛ թէ հնարք չը գիտէ՝
 Քուրուկ յանկարծ հոգ կ'ըլլէ
 Եւ մեզ լաւ մը կը ծեծէ:
 Դուն այս ալ մէկդի ձգէ:
 Հապա այդ տեղ դարան շատ,
 Գաղան կըլնի պահուած անդ,
 Թէ որ վրագ դայ յանկարծ,
 Չես աղատիր, անկասկած:
 Ես իմ վիճակէս
 Գոհ եմ մեծապէս,
 Հա լայն ստպարէզ
 Կ'ուտեմ մարգ և սեղ,
 Խմեմ ջուր առատ,
 Խաղամ աստ և անդ,
 Չը կայ մեզ վտանգ,
 Թէ հանդարտ կենանք՝
 Քու խօսքէ է խաբանք
 Միշտ գաւ և հնարք: Դ
 Ըսաւ այժը, «Կեցիր ուրեմն այդ ցածութեամբ,
 Անցուր կեանքդ նախատակած վատ գերութեամբ,
 Տես ես ի՛նչպէս այս տեղ ազատ ցաթկեմ խաղամ,
 Տես թէ հովուին ձայնին երբեք ականջ կուտամ:
 Երջանկութիւն, ո՛հ ի՛նչ լաւ է,
 Ահա սա տեղ ջուր կը վազէ,
 Ալ դուն որչափ կուզես խօսէ,
 Ես չեմ ի՛նչար բնաւ ասկէ: Դ
 Գիտցաւ ոչխարն որ սուտ էր նա,
 Ըսաւ անոր, «Ո՞վ սառտանայ,
 Դու շարունակ ստախօս ես,
 Պարզամտներն խաբել կ'ուզես:
 Թէ այդ տեղէն ջուր կը բղկի
 Այս ժայռէն վար չի պլտի հոսի,
 Ո՛ւր է այդ տեղ ջրի հոսանք,
 Գլխիս կ'ուզես բերել փորձանք, Դ
 Շուարեցաւ առ վարկի մի այժ անդգամ,
 Ճարպկութեամբ գտաւ հնարք և այս անգամ,
 Պատահանեց կակաղելով և խիստ տարտամ
 Թէ՛ «Դուն ալ ի՛նչ կընես այդպէս թիւր դատաս,
 տան:
 Աստ հապիկ լայնաբերան կայ մի խոռոչ,
 Անկէց կ'երթայ, չես լսեր դու ջրոյն խոխոյ՜
 Բայց թէ կամի՛ արդ եկու տես,
 Թէ չես ուզեր՝ այն դու գիտես: Դ
 Այս ըսելով սկ'ընեց,
 Քարէ 'ի քար ցաթկուտեց
 Մէկ մը վեր՝ մէկ մը վար
 Կը ոռոտուէր անդադար:
 Խաղեր կ'ընէր խիստ ճարտար,
 Բայց իւր սիրտն ալ կը գողար:

Քարին ծերպէն անակնկալ
Քաղցած գայլ մի դարանակալ
Յատկեց խնայն վերայ այծուռն,
Բայց չի կրցաւ հասնիլ ուրոյն:
Քանզի ճարպիկ այծն ինքնագով
Յանկարծ վախուռն իրատ իջեւով:
Թռաւ մէկէն թեթեւ սոյնի
Կարծեց ժայռերն իւր խաղալիկ:
Բայց չը գտաւ ոտից կռուան,
Փոքրիկ ստերն իրար անցան,
Լպիրժ ժայռէն գլորեցաւ,
Անեղ գառան առջեւ ինկաւ
Եւ ջարդու փշուր խորտակեցաւ:
Գառն Աստուծմէ շատ գոհացաւ,
Որ վտանգէ ազատեցաւ:
Հովուն խնայն այն տեղ եկաւ,
Եւ յաւ ի սիրտ այսպէս ըսաւ.
«Արժան էր քեզ, ո՛ր անկրաւ,
Որ այդ փորձանք քեզ դիպեցաւ:
Սուտ և յամառ կամապաշտին
Յանձնապատան չարագործին
Որ չը դիտէր շտի իւր անձին,
Այս է հարկաւ վերջին բաժին:»

Այս իմ առանկ ճշմարիտ
Ոսկի մանեակ մարգարիտ,
Քեզ առ խրատ օգտակար
Եւ մի թողուր արհամարհ:
Գոռն որ դատարի շատիօսիկ
Լեզու կրէս խաբուսիկ,
Գիտցիր որ իմ այս առանկ
Քեզ կ'ընէ միշտ խայտառակ:
Մի կարծեր որ խօքս քեզ չէ
Այլ ճիշդ ինձ ու քեզ համար է:
Վարդգէս:

ՇԻՒԼՈՆԻ ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼԸ^(*)

ՆԱԽԵՐԳ.

Ընկալի հոգւոյն շունչդ յաւերժա-
կան, Ըզատութիւն, դու ոչ այլ ու-
րեք այնչափ փողփողուն ես, որչափ
խաւարչտին բանտերու մէջ: Հո՛ն,

(*) Շիրանի դղեակը Քլարէնսի և Վինէօփի
մէջ տեղը կիսայ, որ Ճենեփայի լճին ծայրը շնուած
քաղաք մ'է: Հռոգմանոս (Ռօն) գետը Շիրանի ձախ
կողմէն կը յորդէ Դղեակին գիմնը կ'երեւան Պո-

դու սրտից մէջ կը բնակիս—սիրտը՝ զոր
քու սէրէդ. ի դատ և ոչ մէկ սէր մը
չէ կարող գերել, և երբ որդիքդ եր-
կաթներու մասնուած խոնաւ գետ-
նափորի մը աղջամղջին արհաւրացը մէջ
կը հեծեծեն, իրենց մարտիրոսութիւնը
հայրենեաց յաղթանակը կը հիմնէ և
անկախութեան փառքը սաւառնաթեւ
կը սլանայ հողմոց թեւերուն վրայ:
Շիրան, քու բանագ սրբավայր մ'է,
քու տխրամած սաղայատակդ սեղան
մ'է—զի Պօնիփառ քայլեց նորա վը-
րայէն և իւր քայլերը իրենց հետքերը
դրօշմեցին հոն իբրեւ թէ դաշտի մը
վրայ—այն հետքերը չըլլայ որ ջնջուին,
նորա բռնաւորութեան դէմ բողբոջ-
արկու ե՛ն առ Աստուած:

Վերէի և Սէն—Ճենիօյի վրայէն Լա Մէլլերի բար-
ձունքը և Ալբեանց գօտին: Լիճը՝ որ դղեակին պա-
րիսպները կը թանայ՝ այս տեղւոյ մօտերը Գաղղե-
ական չախով ութ հարիւր ոտք խորութիւն ունի:
Իւր սպիտակ պարիսպներով խնտ հեռուէն ալ
երեւցող այս դղեակը բաւական ընդարձակ չէր
է, ներքնակողմը բանտերու բաժնուած, ուր միջին
դարու մէջ հերետիկոսք կը բանտարկուէին: Ետոյ
քաղաքական յանցաւորաց յատկացաւ Ռոմին երկայ-
նութեանը ժամանակէն սեւացեալ գերան մը կայ:
ստի պատժապարտաց կառափնառի տեղ կը ծա-
ռայէր:

Ժե դարուն վերջերը Ճենեփայ քաղաքը իւր
չուրջը դանտած բռնաւորներուն ձեռքն ինտալու-
փոանգի մէջ էր. Պօնիփառ իւր հայրենեաց ան-
կախութեան ամենէն անվահեր անոյեաններէն մէկն
էղաւ և նորա համար ինքզինքը զոհեց: Սափօյի
Դուքսը 1519ին Ճենեփա մօտ ըլլալով մասնու-
թեամբ Պօնիփառ ձեռք ձգեց և զիտնալով նորա
անհաշտ ատելութիւնը իւր իշխանութեանը դէմ,
նախ կրօյէի մէջ բանտարկել տուաւ զայն երկու
տարի, յետոյ Շիրանի դղեակը փոխադրեց, ուր վեց
տարի մնաց չղժայակապ մինչեւ որ Պեռնայիք 1556ին
Վօտի գաւառին տիրելով զինքն ալ ազատեցին:

Բանտէն ելնալուն Պօնիփառ իւր հայրենիքը ա-
զատ և վերանորոգեալ գտնելու երջանկութիւնն ու-
նեցաւ. Հասարակագետութեան (Հեղուեփոյ) և իւր
քաղաքակցաց երախտագիտութեանն ու մեծարանա-
ցը արժանացաւ և մինչեւ մահը չ'դադրեցաւ բնաւ
երկրին բարօրութեան համար աշխատել: